

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဆန်တွင် အဏုအာဟာရ ဖြည့်စွက်ခြင်းလမ်းညွှန်အား အသိပေးခြင်း
အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ အခမ်းအနားတွင်

ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာမြင့်ထွေး ပြောကြားခဲ့သည့်မိန့်ခွန်း

Chatrium Hotel၊ ရန်ကုန်မြို့

၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂)ရက်

- ဒီနေ့ workshop meeting ကတော့ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ nutrition နဲ့ ပတ်သက်ပြီး တော်တော်လေးနိမ့်ကျနေပါတယ်။ မကြာသေးခင်ကာလက (၂၀၁၇) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလနှင့် (၂၀၁၈) ခုနှစ်၊ မေလတွင် nationwide micro-nutrient and food consumption survey ကိုလုပ်ခဲ့ရာ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် nutrition status ကို in terms of several parameters နဲ့ တွေ့ရှိခဲ့ပါတယ်။ ဒီလို တွေ့တဲ့အခါမှာ ဆက်လုပ်မယ့်လုပ်ငန်းတွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနမှလည်း လုပ်ရမယ်၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနကလည်း လုပ်ရမယ်၊ လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့်ပြန်လည်နေရာချထားရေးဝန်ကြီးဌာနကလည်း လုပ်ရမယ်၊ အများကြီးပါဘဲ။ ဒါတွေကိုကျွန်တော်တို့ လုပ်ဖို့လည်း အစည်းအဝေးတစ်ခုခေါ်ပြီးပါပြီ။ Plan လည်း လုပ်ထားပြီးပါပြီ။ အဲဒါကိုကျွန်တော် သေသေချာချာလုပ်မှာပါ။ ဘာကြောင့် သေသေချာချာလုပ်မလဲဆိုတာက nutritional development မကောင်းတာကြောင့် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံရဲ့ကလေးများဟာ ပိန်လိုတယ်။ အထူးသဖြင့် ကျွန်တော် စိုးရိမ်တာက brain development ကို အလွန်စိုးရိမ်ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် မွေးဖွားပြီး ရက် (၁,၀၀၀)အတွင်း ကလေးတွေမှာပါ။
- ဆရာတို့အားလုံးသိတဲ့အတိုင်း brain မှာ neurological development က အရေးကြီးပါတယ်။ အာဟာရမပြည့်ဝတဲ့ကလေးတွေမှာ development က အလွန်နည်းပါတယ်။ ဒီလိုသာ နည်းနေရင် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံရဲ့ရှေ့ရေးဟာ တော်တော့ကို စိုးရိမ်စရာကောင်းပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ နိုင်ငံတွေက in terms of brain capacity, brain development, thinking power, thinking capacity အကုန်လုံးက နိမ့်ကျသွားပါမယ်။ ဒါတင်မကပါဘူး ကျွန်တော် ပိုစိုးရိမ်တာ iodine deficiency အိုင်အိုဒင်းဓာတ်ချို့တဲ့မှုပါ။ ဆားတွေကို သွားစစ်လိုက်တဲ့အခါမှာ ရောင်းတဲ့ဆိုင်မှာ သွားစစ်တယ်၊ ပါသင့်သလောက်မပါဘူး ဖြစ်နေပါတယ်။ ဒါတော်တော်ကို အန္တရာယ်ကြီးပါတယ်။ ဒီကလေးသည် အိုင်အိုဒင်းဓာတ်ချို့တဲ့မှုဖြစ်ရင်၊ ကုသလို့မရတဲ့ အခြေအနေတွေဖြစ်သွားရင်၊ brain development မှာ retardation ဖြစ်သွားရင် သွားပြီ။

- အခုမသိသေးဘူး၊ နောက်ထပ် (၁၀)နှစ်၊ (၁၅)နှစ်၊ အနှစ် (၂၀)မှာ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံသားတွေရဲ့ thinking capacity, thinking capability ဒါတွေက အခြားနိုင်ငံတွေနဲ့ ယှဉ်လို့ရှိရင် လုံးဝ အောက်ရောက်သွားပါမယ်။ brain development တွေမကောင်းရင် သူတို့ကျောင်းတက် တဲ့အခါမှာ စာမလိုက်နိုင်ဘူး စာမေးပွဲတွေကျမယ်၊ မလိုက်နိုင်လို့ရှိရင် သူတို့ stress တွေ ဖြစ်မယ်၊ မီးခိုးကြွက်လျှောက် အကုန်ဖြစ်တဲ့ကိစ္စဖြစ်ပါတယ်။
- အဲဒါကြောင့် nutrition ဟာ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ အရေးကြီးတဲ့အတွက်လည်း ပခုက္ကူမှာ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဝန်ကြီး (၄)ယောက်၊ အခြားလူမှုရေး ဝန်ကြီးတွေအများကြီး ဘဲ (၂၀၁၆) ခုနှစ်တုန်းကသွားပါတယ်။ အဲဒီမှာကျွန်တော်တို့ အဖွဲ့ဖွဲ့ပါတယ်၊ အကုန်လုံးဆက်လုပ် နေပါတယ်။ လုပ်တဲ့အခါမှာလည်း ဒီကိစ္စကို ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုတည်း က လုံးဝ (လုံးဝ) လုပ်လို့မရပါဘူး၊ အားလုံးပါဝင်ရပါမယ်။
- ဒီအစည်းအဝေးပွဲကြီးဟာ ဘာကြောင့်အရေးကြီးသလဲဆိုရင် လူတိုင်းဟာ ထမင်းစားပါတယ်၊ ဆန်ကိုသာ တစ်ခုခုလုပ်ပေး နိုင်ရင် ကျွန်တော်တို့ ဒီကိစ္စဟာပြတ်ပြီ၊ အဲဒါကြောင့် ဒီဟာက အလွန် အရေးကြီးပါတယ်။ အခြားအချို့ရည်တွေ၊ ဘာတွေမှာ အာဟာရပေါင်းထည့်တာက လူတိုင်း မသောက်ပါဘူး၊ ဆန်က နေ့တိုင်းစားနေရတာ မြန်မာနိုင်ငံကလူတွေက ဆန်ကို အဓိကထားပြီး စားတဲ့နိုင်ငံ ဖြစ်နေပါတယ်။ အခြားနိုင်ငံ တွေမှာဆိုရင် wheat တို့မှာ အာဟာရဓာတ်တွေ ပေါင်းထည့်ပါတယ်။ ကျွန်တော် ဒီမလာသေးခင်သေးမှာပဲ video clip တစ်ခုတွေ့လို့ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး(အာဟာရဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်သုတေသန) ကို ပေးလိုက်ပါတယ်။ ပြောပြီးလို့ အချိန်ရရင် အဲဒီ videos clip ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများနဲ့ လုပ်ထားတဲ့ဥစ္စာကို ပြလိုက်ပါ၊ အဲဒါ ဆရာတို့ သိအောင် ပြခိုင်းခြင်းဖြစ်ပါတယ်။
- ကျွန်တော်တို့ခုနုပြောတဲ့ nationwide micro nutrient and food consumption survey မှာ ဘာသွားတွေ့လဲဆိုတော့ အဓိက under (5) children တွေရဲ့ (၂၇) ရာခိုင်နှုန်းဟာ stunted, ကာလရှည် အာဟာရချို့တဲ့မှုဖြစ်တဲ့အတွက် height for age က အလွန်နိမ့်နေပါတယ်၊ ပုညက် ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် (၆.၅) ရာခိုင်နှုန်းက wasting ကာလတို အာဟာရချို့တဲ့မှုကြောင့် ပိန်လို့ ပါတယ်။ ကျွန်တော်စိတ်ပူတာ stunted ပုညက်တာကို ပိုပြီးစိတ်ပူပါတယ်။ Physical development ပုညက်နေရင် သူရဲ့ brain development မှာလည်း မကောင်းတော့ဘူး။ နောက်တစ်ခါ ဒါတင်မကဘူး၊ တွေ့တာတွေတွေ့ အများကြီးပါဘဲ၊ ဒီစာအုပ်ရဲ့ final version ကတော့ ဒီလလောက်တော့ ထွက်မယ်ထင်ပါတယ်။ Preliminary စာအုပ်ကတော့ ထွက်သွားပြီ၊

fine tune အပြီးသတ် မွမ်းမံတဲ့ စာအုပ်က မကြာခင်ထွက်တော့မယ်၊ Vitamin-D level နဲ့ B-1 level ကျန်နေလို့ မထွက်သေးတာပါ။

- အဲဒီမှာဘာသွားတွေ့လဲဆိုတော့ စိုးရိမ်စရာကဘာလဲဆိုတော့ ကိုယ်ဝန်ဆောင်တွေရဲ့ (၄၀%) က သွေးအားနည်းနေတယ်။ သူတို့ရဲ့ oxygen carrying capacity of RBC သွေးနီဥတွေရဲ့ အောက်စီဂျင်သယ်ဆောင်နိုင်စွမ်းက အကုန်နည်းသွားပြီ။ ဒါဆိုရင် ဆရာစဉ်းစားကြည့်ပါ။ အမေမှာဒါတွေနည်းရင် သူ့ကလေးက ဒါထက်ပိုနည်းသွားမယ်၊ အလွန်စိုးရိမ်စရာကောင်းပါတယ်။ ငါးနှစ်အောက်ကလေးတွေ၊ သွေးအားနည်းတာကလည်း (၃၆%) ရှိနေပါတယ်၊ ဒါတွေက အလွန် စိုးရိမ်စရာကောင်းပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့အခု ဘာစဉ်းစားလဲဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ သံဓာတ်အားဖြည့် iron tablet တွေ၊ folic acid တွေ အကုန်ဝေငှပေးပါတယ်။ ဒီလောက်ပေးရက် သားနဲ့ ကိုယ်ဝန်ဆောင်တွေရဲ့ (၄၀%) က သွေးအားနည်းနေတယ်ဆိုတော့ there must be something wrong somewhere. ကျွန်တော်တို့ပြန်ပြီး ဆန်းစစ်သုံးသပ်ဖို့လိုပါတယ်။
- ကျွန်တော်တို့ BPI/MPF ကရောင်းတဲ့ iron တွေကလည်း absorption ထုတ်ယူမှုမကောင်းလို့ လား၊ iron absorption က အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့မြန်မာလူမျိုးတွေက လက်ဖက်ရည်ကြမ်းသောက်တယ်၊ လက်ဖက်ရည်ကြမ်းက သံဓာတ်ကို အူကစုပ်ယူမှုကို ကျစေ ပါတယ်။ ဒါတွေက အကုန်စဉ်းစားဖို့လိုနေပြီ၊ ကျွန်တော်တို့ ကျပ်သန်းထောင်ပေါင်းများစွာ သုံးပြီးတော့ iron tablet တွေဝယ်တယ်၊ ပေးတယ် ဘာဖြစ်လို့ မတက်လဲ၊ သူတို့မှာအခြား အကြောင်း ဥပမာ သံကောင်ရောဂါတွေကြောင့်ဖြစ်တာလားဆိုတာ ကျွန်တော်တို့ we need to do study. ဒီ study လုပ်ဖို့လည်း ကျွန်တော်တို့မှာ ပိုက်ဆံတွေရှိပါတယ်။ ကျွန်တော့်လက်ထက် မှာ ပထမ (၂၀၁၆-၂၀၁၇) ဘဏ္ဍာနှစ်မှာ ကျပ်သန်း (၁,၀၀၀)၊ (၂၀၁၇-၂၀၁၈)မှာ ကျပ်သန်း (၁,၀၀၀)၊ (၆) လမှာ ကျပ်သန်း (၅၀၀)၊ အခု current budget မှာ ကျပ်သန်း (၁,၅၀၀) သုတေ သနလုပ်ဖို့ တောင်းထားပါတယ်၊ နောက်နှစ်မှာ ကျပ်သန်း (၃,၀၀၀) ဖယ်ထားဖို့ ရှိပါတယ်။ ဒါတွေဟာ implementation research လုပ်လို့သိတယ်၊ ဘာမှမခက်ပါဘူး။ ဘာဖြစ်လို့ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးတွေမှာ သွေးအားနည်းရောဂါဖြစ်နေလဲ၊ အခုဆရာတို့လုပ်မယ့် အားဖြည့်ဆန်မှာ iron ပါတယ်။ ဒီဆန်သာစားလို့ရှိရင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးတွေမှာ

သွေးအားနည်းတာကို ကျွန်တော်တို့ ထိန်းနိုင်သိမ်းနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် ဒါအလွန် အရေးကြီးပါတယ်။

- နောက်တစ်ခုက သွေးအားနည်းရောဂါဖြစ်လို့ရှိရင် အကုန်လုံးမီးခိုးကြွက်လျှောက်ဆိုသလို ကိုယ်ခန္ဓာက ရောဂါပိုးခုခံနိုင်စွမ်းတွေကျမယ်ဆိုရင် ရောဂါပိုးတွေဝင်တာ တစ်ခုပြီးတစ်ခု လာတော့မယ်။ မိုင်းရပ်စ်ကြောင့်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဘက်တီးရီးယားကြောင့်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ကလေးမှာ ရောဂါပိုးဝင်ရင် ကြီးထွားမှုကိုထိခိုက်ပြီး၊ သွေးအားနည်းရောဂါဖြစ်လို့ရှိရင်လည်း ရောဂါရဲ့ complication ကပိုပြီးတော့ ပြင်းထန်ပါတယ်။ ရောဂါဖြစ်ပွားတဲ့ ကာလကလည်း ပိုပြီးကြာ သွားတယ်၊ (၅)ရက်နဲ့ကောင်းမယ့်ကလေးသည် (၁၀)ရက်နဲ့မှ ကောင်းမယ်။ natural immunity ကိုယ်ခံစွမ်းအားက ပုံမှန်ကလေးလောက် မကောင်းတော့ဘူး။ ဒီနေရာမှာ ကြည့်တဲ့အခါမှာ iron နည်းတာတစ်ခုတည်း ကြည့်လို့မရပါဘူး။ iron နည်းခြင်းအားဖြင့် ဘာတွေဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အထိကျွန်တော်တို့ လိုက်ကြည့်ရပါမယ်။ ဒီကိစ္စဟာ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်ကတော့ ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး ကျွန်တော်တို့ သေသေချာချာလုပ်နေပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ National Health Plan (2017-2021) လုပ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အဓိကကဘာလဲ ဆိုတော့ Multi sectoral Plan of Action on Nutrition (2018-2023) plan ကြီးက ဘယ်လောက်ပဲ မိုးပျံအောင်ကောင်းနေပါစေ plan ထဲမှာပါတာကို လက်တွေ့မလုပ်ရင် အလကားပဲ။ ကျွန်တော်တို့ဘက်ကတော့ plan ထဲပါတဲ့ဟာတွေ အကုန်လုံးပါပေမဲ့လည်း အားလုံးကိုလုပ်ဖို့ဆိုတာ မဖြစ်နိုင်တဲ့အတွက် ရှိတဲ့အထဲမှာ we need to prioritize ဦးစားပေး တွေ ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရပါမယ်။ အဲဒီဦးစားပေး လုပ်ငန်းတွေကို လုပ်ဖို့လိုပါမယ်။ အဲဒါကို ကျွန်တော်တို့လုပ်မယ်၊ အကုန်လုံး လုပ်လို့မရပါဘူး။ လုပ်တဲ့အခါမှာလည်း သူ့ဟာနဲ့သူ အကုန်ပါပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ဒီမှာတွေ့ရတာက PATH နဲ့ပေါင်းပြီးတော့ (၂၀၁၃) ခုနှစ် ကတည်းကနေပြီး တော့ National Nutrition Center လုပ်နေပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက Rice fortification ကတော့ World Food Program, FAO, World Bank, WHO ကနေပြီးတော့ endorse လုပ်ထားတဲ့ strategy ဖြစ်ပါတယ်။ ဘာမှ စိုးရိမ်စရာမလိုပါဘူး။ အခုလောလောဆယ်တော့ NNC ရယ်၊ FDA ရယ်၊ DMR ရယ်၊ စိုက်ပျိုးရေးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေးသုတေသန၊ ကုန်သွယ်မှုဖြင့်တင် ရေးနှင့် စားသုံးသူများရေးရာဦးစီးဌာနတို့နဲ့ ပူးပေါင်းပြီးလုပ်နေပါတယ်။

- ဒါအပြင် ဒီလုပ်ငန်းအတွက်လည်း ကျွန်တော်တို့ LIFT ကနေ ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ပြီးတော့ လူ/ ကယ်/ ပြန်ကလည်း လုပ်နေပါတယ်။ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနကလည်း ဦးဆောင်ပြီးတော့ အားဖြည့်ဆန်လုပ်ငန်းအတွက် လိုအပ်တဲ့စက်ပစ္စည်းကိရိယာကို ပံ့ပိုးပေး နေပါတယ်။ နောက် PATH အဖွဲ့ကတော့ နည်းပညာနဲ့ စက်ပစ္စည်းဆိုင်ရာပံ့ပိုးပေးတယ်၊ ဆန်စက်လုပ်ငန်းရှင်များ အသင်းနဲ့ညှိနှိုင်းတယ်၊ DSM အဖွဲ့ကလည်း ဒီအာဟာရအားဖြည့်ဆန် ထုတ်လုပ်ဖို့ ဆန်မှာဖြည့်စွက်ရမယ့် အဏုအာဟာရအမှုန့်တွေကို အကူညီပေးတယ်၊ အာဟာရ ဆန်နဲ့ပတ်သက်တဲ့ သတင်းစကား၊ rice fortification က ဘယ်လိုကောင်းတယ်၊ ဘာဖြစ်တယ် ဆိုတာကိုတော့ ဖြန့်ဝေပေးဖို့ ကျွန်တော်တို့ရဲ့တာဝန်ပါ။
- ကျွန်တော်တို့မှာ Health Literacy Promotion Unit ဆိုတာရှိပါတယ်။ ဒီ unit ကနေပြီးတော့ tablet phone တွေ အကုန်ပေးထားပါတယ်၊ (၁၂,၀၀၀) ရှိပါပြီ။ လာမည့် (၄)လအတွက် (၁၄,၀၀၀) ထပ်ပေးပါမယ်။ အဲဒီထဲမှာအကုန်ပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့မှာရှိတဲ့ midwife တွေ၊ PHS-I, PHS-II, HA တွေက ဒါကိုကိုင်ပြီးတော့ တောတွေမှာ စကားဝိုင်းလုပ်ပါ၊ စကားဝိုင်းတွေကို အကြီးကြီးမဟုတ်ပါဘူး၊ ပြည်သူ (၁၀) ယောက် (၇) ယောက်လောက်ကို အားဖြည့်ဆန်က ဘယ်လိုအကျိုးရှိသလဲဆိုတာကို ပြောရပါမယ်။
- ဒီလာမည့် လတစ်ပတ်မှာတော့ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာန website မှာ ဒါကိုထည့် မယ်၊ ကျွန်တော်တစ်ပတ် (၁)ခါတော့ အရေးကြီးတာတွေ ထည့်နေပါတယ်။ စပ်ဆေးကို website မှာထည့်ပါတယ်၊ လူပေါင်း (၄)သိန်းလောက်ကြည့်ပါတယ်။ stroke လေဖြတ်ရောဂါ လည်း ချက်ချင်းတစ်ပတ်အတွင်းမှာ (၂)သိန်းလောက်ကြည့်တယ်၊ မိခင်နို့ဦးရည်အကျိုးကိုလည်း လူပေါင်း (၂)သိန်းကျော် (၃) သိန်းလောက်ထိ ကြည့်ပါတယ်။ လာမည့်အပတ်မှာ abortion ကိုပြောထားပါတယ်၊ နောက် ဒီအားဖြည့်ဆန်ကိုလည်း ကျွန်တော်တို့ထည့်ပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့ ကတော့ ဘက်ပေါင်းစုံကနေပြီး လုပ်ပါမယ်။ ဒီ tablet phone ကိုအသုံးပြုခြင်းအားဖြင့် ကျေးလက်တောရွာ တွေမှာနေတဲ့၊ ဝေးလံခေါင်သီဖျားနေတဲ့ ပြည်သူတွေထံကို ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်ဖို့က midwife ပဲရှိပါတယ်။ အဲဒီတော့ midwife ရဲ့ knowledge က level တက်လေတက်လေ သူကပြောနိုင်ဆိုနိုင်လေပဲ။ ကျွန်တော့်အတွင်းဝန်တွေကို အခုဆိုရင် midwife ကိုမခန့်ခင် အသိပညာဗဟုသုတတွေရရှိဖို့ကိုပြောထားပါတယ်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် ဆေးရုံများရှိ OG ward တွေမှာ (၆)လ ပူးတွဲခန့်ထားမယ်၊ ခန့်တာ တစ်ခါတည်း ခန့်လိုက်မယ် ပြီးမှ သူ့နေရာသူသွား မကြာခင် (၈၃၉)ယောက် ခန့်ဖို့ရှိပါတယ်။ အဲဒီတော့ ဒီ midwife တွေက

library ကြီးတစ်ခုလုံးကို ကိုင်ထားသလို ဖြစ်သွားပြီ၊ tablet phone ကိုပေးခြင်းအားဖြင့် midwife တစ်ယောက်ကို ကျွန်တော်ဘာပြောချင်သလဲ၊ အခု ကျွန်တော် ဒီနေ့ပြောချင်တာကို messages ပို့လိုက်ရင် ချက်ချင်း midwife ဆရာမတွေဆီ ရောက်သွားပြီ၊ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်က ဘာပြောချင်လဲ တစ်ချက်တည်း ရောက်သွားပါမယ်။ တော်တော်ကို ကောင်းလွန်းအားကြီးပါတယ်။ အလွန်လည်းကျေနပ်ပါတယ်။ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာစံပြအချက် အလက်များကို ဘာသာစကား (၅၅)မျိုးနဲ့ ပြန်ထားပါတယ်၊ Unicef ကလည်း ငွေပံ့ပိုးပေးထားပါတယ်။ Standardized Health Messages စာအုပ်ထဲမှာလည်း အားဖြည့်ဆန်နဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ ပါရင်ပါမယ်၊ မပါရင်လည်း ထပ်ပြီးထည့်ပေးပါမယ်။

- နောက်တစ်ချက် ဒီမှာ ကျွန်တော်တို့သိတဲ့အတိုင်းဆိုရင် rice fortification working group ဆိုတာကို (၂၀၁၅) ခုနှစ်၊ ဧပြီလကတည်းက စပြီးဖွဲ့စည်းတယ်၊ အရှိန်အဟုန်ကတော့ (၂၀၁၆) ခုနှစ်မှာ စတက်လာပါတယ်။ အဲဒီမှာ technical guidance on rice fortification in Myanmar ကိုရေးဆွဲတယ်၊ ဆန်မှာအဏုအာဟာရဖြည့်စွက်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒမူကြမ်း National Rice fortification Policy တွေကို ဒီအဖွဲ့က အကုန်လုပ်တယ်၊ ဒါတွေကိုအများကြီးလုပ်နေပါတယ်။ အဓိကကတော့ ဒီနေ့အစည်းဝေးပွဲကတော့ technical guidance on rice fortification in Myanmar ကို အသိပေးတဲ့ လုပ်ငန်းမှာပါတဲ့ လမ်းညွှန်ချက်တွေကိုရှင်းပြမယ်၊ ဒါမှ မြန်မာနိုင်ငံဆန်လုပ်ငန်းရှင်များအသင်းကလည်း ပိုမိုနားလည်ပြီး အားဖြည့်ဆန်ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ပိုမိုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားမှာဖြစ်တဲ့အတွက် လုပ်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။
- ကျွန်တော့်ကိုပေးတဲ့ information အရဆိုရင် မြန်မာပြည်မှာ ဆန်အမျိုးအစားတွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ လောလောဆယ် ပေါ်ဆန်းမွေးဆန်နဲ့ ဧည့်မထဆန် နှစ်မျိုးပဲ လုပ်နိုင်သေးတယ်လို့ပြောပါတယ်။ ကျွန်တော်သိသလောက်တော့ ဒီဆန်နှစ်မျိုးက ဈေးလည်းကြီးမယ်လို့ ထင်ပါတယ်၊ ကျန်တဲ့ဆန်တွေပါလုပ်နိုင်ရင်တော့ ကောင်းပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ မှတ်ပုံတင်ထားတဲ့ ဆန်စက်ပေါင်း က (၂,၀၀၀)လောက်ရှိပါတယ်၊ အခုလက်ရှိမှာခေါ်တဲ့ အားဖြည့်ဆန်ထုတ်လုပ်တဲ့လုပ်ငန်းရှင် (၂) ဦးကတော့ ရန်ကုန်မှာရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့က private public partnership ကိုကြောက်လို့မရပါဘူး။ private နဲ့ပေါင်းရပါမယ်၊ မပေါင်းလို့မရပါဘူး။ အဲဒါလုပ်ရပါမယ်၊ ဒီကိစ္စကလည်း private public partnership လုပ်မှ အောင်မြင်မယ်။ ဒီအားဖြည့်ဆန်တွေရဲ့ ကောင်းကြောင်း၊ အကျိုးရှိကြောင်းကို ကျွန်တော်တို့က ပြည်သူတွေကိုပြောရပါမယ်။ ဒါကျွန်တော်တို့ဘက်ကတာဝန်ပါ၊ ဆရာတို့ဘက်ကလည်း ဘာလုပ်ပေးရမလဲ

ဆိုတော့ အားဖြည့်ဆန်ရဲ့ ဈေးနှုန်းဟာ ရိုးရိုးဆန်တွေရဲ့ဈေးနှုန်းနဲ့ သိပ်ကွာလို့မဖြစ်ဘူး၊ အလွန်ကွာလွန်းသွားရင်လည်း လူတွေစားမှာ မဟုတ်တော့ဘူး။ ဆရာတို့အနေနဲ့က long-term perspective ကို ကြည့်ရပါမယ်။ တစ်ခါတည်း အမြတ်ယူတာမဟုတ်ဘဲနဲ့ ဖြည်းဖြည်းချင်း စားသုံးသူများလေများလေ နည်းနည်းချင်း ဈေးလျော့ရောင်းလို့ရပါတယ်။ အဲဒါတွေကိုဆရာတို့ Economic perspective ကတော့ ဆရာတို့ကြည့်ပါ။ ကျွန်တော်ကတော့ ဈေးသိပ်မကွာရင် ပြည်သူတွေကိုပြောရတာ အားရှိပါတယ်။ အဲဒါတွေဆရာတို့စဉ်းစားပေးပါ။

- အဲဒီလုပ်ငန်းရှင်များအနေနဲ့ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးမှာ (၄)ဦး၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးမှာ (၅)ဦး၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးမှာ (၂)ဦး၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးမှာ (၁)ဦး၊ ရခိုင်ပြည်နယ်မှာ (၂)ဦး စုစုပေါင်း ဆန်စက်လုပ်ငန်းရှင် (၁၄)ဦးပဲရှိပါသေးတယ်။ ကျန်တဲ့ ဆန်စက်လုပ်ငန်းရှင်တွေကိုလည်း ဆွဲဆောင်ရပါမယ်၊ ဆွဲဆောင်တဲ့အခါမှာလည်း သုံးစွဲသူရှိမှ သူတို့က လုပ်နိုင်မယ်၊ သုံးစွဲသူမရှိရင် သူတို့ကလည်း မလုပ်နိုင်ဘူး။ အဲဒီတော့ demand ရှိအောင် ကျွန်တော်တို့ကလုပ်ပေးပါမယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ ဆန်စက်လုပ်ငန်းရှင်များရဲ့ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဟာ အလွန်အရေးကြီးသလို ကျွန်တော်တို့ရဲ့ပံ့ပိုးမှုဟာလည်း အရေးကြီးတယ်ဆိုတာ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အကျိုးရှိတာပေါ့။ ဆရာတို့အမြတ်အစွန်းရသလို ကျွန်တော်တို့ဘက်ကလည်း ပြည်သူတွေမှာ iron deficiency anemia သံဓာတ်ချို့တဲ့မှုကြောင့် သွေးအားနည်းရောဂါ မဖြစ်တော့ဘူး။ ဒါတွေက နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အကျိုးရှိတဲ့ကိစ္စဖြစ်တဲ့အတွက် ကျွန်တော့်အနေနဲ့ဒါကို အားပေးပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်ကတော့ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ ဘာလုပ်ရမလဲဆိုတော့ အစိုးရပေါ်လစီအနေနဲ့ ကျွန်တော်တို့စပြီးလုပ်နေတာက အားကစားနှင့်ကာယပညာဦးစီးဌာနမှာ အားကစားနှင့်ကာယ ပညာသိပ္ပံကျောင်း (၆)ကျောင်းရှိပါတယ်။ လွိုင်ကော်၊ မန္တလေး၊ မော်လမြိုင်၊ ရန်ကုန်၊ မုံရွာ အစရှိသဖြင့် အဲဒီကျောင်းတွေမှာ ကျွန်တော်တို့အားကစားသမားတွေကို အလကားကျွေးပါ တယ်။ ကျောင်းတွေအကုန်လုံးမှာ အဲဒီဆန်တွေပဲကျွေးခိုင်းထားတယ်။ အခုကျွန်တော်ပြန် check လုပ်ခိုင်းထားတယ်၊ တကယ်ပဲကျွေးသလား၊ မကျွေးဘူးလား။ နောက်တစ်ခုက ကျွန်တော်တို့ သားဖွားနှင့် သူနာပြုသင်တန်းကျောင်း (၅၀) ရှိတယ်၊ အားလုံးကို ဒီအားဖြည့်ဆန် ကျွေးသလား၊ မကျွေးဘူးလားဆိုတာ ကျန်းမာရေးလူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဦးစီးဌာန၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ကို မေးရပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့မှာ နောက်အများကြီးရှိပါတယ်၊ သင်တန်းကျောင်းတွေ၊ သူနာပြု ကျောင်းတွေရှိပါတယ်။ ဥပမာဆိုရင် ရဲသိပ္ပံမှာရှိတဲ့ training school တွေရှိတယ်၊ ဖောင်ကြီး ရှိတယ်၊ ဇီးပင်ကြီး ရှိတယ်၊ အများကြီးပဲ။ အစိုးရကနေ

ဖွင့်ပြီးတော့ ထမင်းကိုအလကားကျွေး ရတဲ့ဟာမျိုးတွေမှာ အားဖြည့်ဆန်ကို ကျွေးသင့်ပါတယ်။ ဆရာတို့အနေနဲ့ကလည်း ဒီအားဖြည့် ဆန်ကို အားကစားနှင့်ကာယပညာ သိပ္ပံကျောင်းက ဝယ်မယ်ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ကို special price နဲ့ပေးပါ။ အပြင်မှာရောင်းတဲ့ ဈေးနဲ့မပေးပါနဲ့။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ long term perspective ကျွန်တော်တို့ဆက်တိုက်ကို ဝယ်တော့မှာပါ။ ဆရာတို့က ကျွန်တော်တို့ အဖွဲ့တွေနဲ့ဆွေးနွေးပြီး လုပ်ရပါမယ်။ ဥပမာ အပြင်မှာ (၅)ကျပ်နဲ့ရောင်းရင် (၃)ကျပ်နဲ့ပေး အဲဒါကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပြီး လုပ်ရပါမယ်။ ဒီကျန်တဲ့ ရဲသင်တန်းကျောင်း၊ ဖောင်ကြီးတို့၊ ဇီးပင်ကြီးတို့ကိုလည်း ဆရာတို့ အနေနဲ့ special price ပေးရပါမယ်။ ပြင်ပမှာရောင်းတဲ့ဈေးနဲ့ ပေးလို့မရပါဘူး။ အဲဒါကို စဉ်းစားပါ။ အဲဒါကို ဝယ်ဖို့က လုံးဝ ဝန်မလေးပါဘူး။ အဲဒီတော့ ဆရာတို့အားလုံးသိတဲ့အတိုင်း fortification of rice ဆိုတာကတော့ essential micronutrients နဲ့ vitamins, minerals တွေကို အားဖြည့်ပြီးတော့ quality ဖြစ်အောင် လုပ်ထားပေးပါတယ်။ ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ ကလည်း This is the very important strategy to improve the nutritional status in terms of anemia etc. အဲဒါတွေလုပ်တဲ့အတွက် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ကလည်း အသိအမှတ် ပြုထားပါတယ်။ FAO တို့၊ World Food Program တို့၊ World Bank ကလည်း အသိအမှတ် ပြုလုပ်ထားတဲ့ strategy ဖြစ်တဲ့အတွက် ဘာမှစိုးရိမ်စရာမလိုပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ ဆက်လုပ်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

- video clip ထဲမှာတော့ ဖော်လစ်အက်စ် ပေးလိုက်တဲ့အတွက် spina bifida မွေးရာပါရောဂါ ဖြစ်ပွားတာ လျော့ပါးသွားတာ တွေ့ရပါတယ်။ အဲဒါကိုတွေ့ပြီး ကျွန်တော်အားရပါတယ်။ တစ်ခုပဲရှိတာ food fortification လုပ်မယ်ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ national standard ရှိဖို့လိုပါမယ်။ ကျွန်တော်သိသလောက်တော့ မရှိသေးဘူးလို့ထင်ပါတယ်။ အဲဒါကို we need to develop the national standard with quality assurance and quality control system ကျွန်တော်တို့ လုပ်ရပါမယ်။ ဒါမှ ဆရာတို့ထုတ်ပေးတဲ့ အားဖြည့်ဆန် fortified rice က တကယ်ပဲ အာဟာရဖြစ်တဲ့အစားအစာ ဖြစ်လာမယ်။ ကျွန်တော်တို့ FDA က monitor လုပ်နေမယ်၊ တကယ်ပဲပါသလား၊ မပါဘူးလား။
- နောက်တစ်ခုကလည်း ဒီနေရာမှာ implementation research လုပ်ပါ။ ဒီမိသားစုတစ်စုဟာ အားဖြည့်ဆန် fortified rice စားခြင်းအားဖြင့် တစ်လမှာ သူ့ iron ဘယ်လောက်တက်လာလဲ၊ iron binding capacity ကအစ အကုန်တိုင်၊ (၂)လနေတဲ့ အခါဘယ်လောက်တက်လဲ၊ (၃) လ

နေတဲ့အခါမှာ ဘယ်လောက်တက်လဲ၊ အဲဒါကိုစမ်းပါ။ စမ်းတော့မှ ဒီဟာကိုအဖြေရရင် ကျွန်တော် တို့က we can strongly vouch မိသားစုတစ်စုသည် ဒီအားဖြည့်ဆန်ကို စားလိုက်ရ တဲ့အတွက် ဘယ်နှစ်လမှာတော့ တက်လာတယ်၊ ဒါမှလူတွေကယုံမယ်၊ မဟုတ်လို့ရှိရင် လူတွေကယုံမှာ မဟုတ်ပါဘူးလေ၊ ဒါကိုလည်းလုပ်ပါ။ ပိုက်ဆံလည်းရှိပါတယ်။ ဒါကို nutrition နဲ့ DMR ပေါင်းလုပ် ရပါမယ်။ ဘာမှမခက်ပါဘူး တော်တော့ကိုလွယ်တဲ့ research ပါ။

- ကျွန်တော်တို့ဒီလုပ်မယ့်တစ်လျှောက်လုံးမှာ very simple check list type of monitoring လုပ်မယ်၊ တိုင်းမယ်၊ တိုင်းတာလည်း ပိုက်ဆံအများကြီးမကုန်ဘူး၊ ကျွန်တော်တို့ဒီအစိုးရ လက်ထက်မှာ နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေက တော်တော်တက်လာတဲ့အခါကျတော့ အများကြီးတော့ မဟုတ်ပါဘူး၊ quite reasonable ကျွန်တော်တို့ရနေပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ပိုက်ဆံတွေကို သေသေချာချာသုံးတဲ့အတွက် ပိုက်ဆံတွေ ထွက်လာပါတယ်။
- နောက်တစ်ခု ပိုအရေးကြီးတာ ဘာလဲဆိုရင် လူတွေက food consumption pattern ကိုလည်း ကြည့်ရပါမယ်၊ ဆန်ကို ဘယ်လောက်စားလဲ၊ မိသားစုတစ်စုမှာ ကလေးတွေကအစ ဘယ်လောက်ထိစားသလဲ၊ ကလေးကအလွန်စားနေလို့ရှိရင်လည်း ဒီအားဖြည့်ဆန်မှာပါတဲ့ ဓာတ်တွေ အလွန်များသွားရင် မကောင်းဘူး။ ဆိုလိုတာက ဒီ process တစ်ခုလုံးက ကျွန်တော်တို့ implementation research နဲ့တွဲပြီး လုပ်နေရပါမယ်။ အဲဒါမှသာလျှင် ဆရာတို့ရဲ့ အားဖြည့်ဆန် fortified rice က မြန်မာပြည်မှာ ဘယ်လောက်အကျိုးရှိသလဲ၊ ဘယ်လောက် ထိရောက်သလဲဆိုတာသိမယ်၊ မဟုတ်လို့ရှိရင် အပြောကြီးပဲစားပြီး (၁၀) လနေလည်း iron က တက်မလာဘူး ဒါဆိုအလကားပဲ၊ အဲဒါဆိုရင် ဆရာတို့နဲ့ပြောရမယ်၊ ဘာကြောင့်မတက်သလဲ ဆိုတာ ဆရာတို့နဲ့ပြန်တိုင်ပင်မယ်၊ ကမ္ဘာ့စံချိန်စံညွှန်းမီလား/ မမီလားဆိုတာ ပြန်လုပ်ပါမယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ပိုအရေးကြီးတာကတော့ ဒါလည်း research နဲ့တူတယ်၊ behavior change communication ကိုကြည့်ရမယ် လူတွေရဲ့ attitude ဘယ်လိုရှိသလဲ၊ မရှိရင် we need to change the attitude BCC နဲ့လုပ်ရပါမယ်။ ဒါကို ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနနဲ့ ကျွန်တော်တို့ နဲ့ပေါင်းပြီး လုပ်ရပါမယ်။ qualitative study လုပ်ရပါမယ်။ အဲဒါတွေကိုကြည့်ရပါမယ်၊ ဒါမှသာလျှင် ဘာကြောင့် အားဖြည့်ဆန် fortified rice ကို ဘာလို့မစားတာလဲ၊ အရသာပဲ ပြောင်းလို့မစားတာလား ဒါတွေကိုလုပ်ရပါမယ်။ ဆိုလိုတာက implementation research နဲ့တွဲလုပ်မှသာလျှင် ဆရာတို့လုပ်မယ့်ဟာ အောင်မြင်ပါမယ်၊ မဟုတ်လို့ရှိရင် ဘယ်လိုမှ မအောင်မြင်နိုင်ပါဘူး။

- နောက်တစ်ချက်ကတော့ ဆရာတို့ရဲ့ဈေးနှုန်းနဲ့ ပြင်ပဈေးနှုန်းနဲ့ ဘယ်လိုကွာလည်းဆိုတာ လုပ်ကြည့်ပါ။ ပေါ်ဆန်းမွှေးကို အပြင်မှာ (၁)ပြည်ကို ဘယ်လောက်နဲ့ရောင်းတယ်ဆိုရင် ဆရာတို့ ဘယ်လောက်နဲ့ ရောင်းမလဲ၊ ရခိုင်မှာဘယ်လောက်နဲ့ရောင်းမလဲ၊ ဧရာဝတီမှာ ဘယ်လောက်နဲ့ ရောင်းမလဲ၊ ရန်ကုန်မှာဘယ်လောက်နဲ့ရောင်းနိုင်လဲ၊ အဲဒါတွေ လုပ်ပါ။ သိပ်ပြီးကွာလို့ရှိရင်တော့ လူတွေဟာမစားဘူး၊ သိပ်မကွာလို့ရှိရင် ကျွန်တော်တို့ကပြောနိုင်တယ် ဒီဆန်ကိုစားပါ။ ဈေးက နည်းနည်းလေးပဲ (၁)ပြည်မှာမှ တစ်ရာပဲကွာရင် ကွာမယ်၊ ဒါကိုကျွန်တော်က ပြောလို့ရပါမယ်။ အဲဒီတော့ ဆရာတို့ရဲ့ဈေးနှုန်းတွေကိုလည်း ကျွန်တော်တို့က သိဖို့လိုပါတယ်။ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် အကုန်လုံးတော့ တူချင်မှတူပါမယ်၊ ဧရာဝတီမှာနည်းပြီးတော့ ရခိုင်မှာ များချင်များ နေပါမယ်။
- နောက်တစ်ချက်ကတော့ ဝန်ကြီးဌာနကဆောင်ရွက်တဲ့ အချို့အစည်းအဝေးပွဲတွေမှာဆိုရင် လည်း ထမင်းတွေချက်ရင် ဒီဆန်တွေကိုချက်သင့်တယ်၊ ဟိုတယ်တွေမှာတောင် လုပ်သင့်ပါတယ်။ ဟိုတယ်တွေ မှာလုပ်ရင် နှစ်မျိုးတော့ပေးရမယ် အားဖြည့်ဆန်စားမယ့်သူက စားမယ်ဆိုရင်စား၊ မစားချင်တဲ့သူက ရိုးရိုးစား၊ ဒါတွေလည်းအကုန်ရှိပါတယ်။ ဒီ rice fortification နဲ့ပတ်သက်ပြီး တော့ ခုန video မှာလည်း တွေ့ပြီးပါပြီ၊ ဘယ်နှစ်ကစပြီး ဘယ်လိုဘယ်လိုဖြစ်တယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်ကြည့် လိုက်တာ တော်တော်ကောင်းပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ကျွန်တော်တို့ဘာသိရမလဲဆိုတော့ recommended daily intake of specific micronutrient ကိုကြည့်မယ်၊ ဒါတွေကို ဆွေးနွေးမယ်။ အဓိကကတော့ ထမင်း များများစားတဲ့ကလေးလည်း ရှိတယ်၊ နည်းနည်းပဲစားတဲ့ ကလေးလည်းရှိတယ်၊ အဲဒီတော့ များများစားတဲ့ကလေးသည် iron များသွားမလား၊ ဒါတွေလည်းရှိပါတယ်။ ဒါတွေ ဆရာတို့နဲ့ ကျွန်တော်တို့ပြန်လုပ်လို့ရှိရင် ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနနဲ့ပေါင်းလို့ရှိရင် ဘယ်လောက်များတဲ့ ထမင်းပမာဏမှာ iron ဘယ်လောက်ပါနိုင်ပြီး၊ လူထဲကို ဘယ်လောက် absorb ဖြစ်မလဲ၊ ဘာမှမဖြစ်ရင်တော့ စားပေါ့၊ ဒါတွေကတော့ သုတေသန လုပ်ရပါမယ်။ ဒါလုပ်ခြင်းအားဖြင့် အကောင်းဆုံးကတော့ population health ကျွန်တော်တို့ရဲ့ နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားတို့ရဲ့ ကျန်းမာရေးအဆင့်အတန်း၊ ကိုယ်ကာယအဆင့်အတန်း မြင့်လာမယ်၊ မြင့်လာရင် productivity မှာ ကောင်းမယ်၊ ဦးနှောက်မှာကောင်းမယ် စသဖြင့် အများကြီးပါဘဲ။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ပြောချင်တာ ကတော့ rice fortification is very safe, feasible, effective, sustainable အဲဒီမှာကြည့်ပါ။

- ကျွန်တော်တစ်ခု ဘာသွားတွေ့လဲဆိုတော့ ကြည့်တဲ့အခါမှာ Cambodia မှာ study တစ်ခု လုပ်ပါတယ်။ အဲဒီ study မှာတော့ infection နည်းနည်း prone ဖြစ်ပြီးတော့ hook worm infection က နည်းနည်းတက်လာတယ်လို့ ပြောပါတယ်။ ဒါကိုလည်း randomized cluster study ဖြစ်တဲ့အတွက် ယုံတော့ယုံရမယ်၊ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော် သိပ်တော့မစိုးရိမ်ပါဘူး။ hook worm က ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ ဒီလောက်တော့မရှိဘူး၊ အခြားသံကောင်တွေပဲ ပိုများပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက် ဘာသွားတွေ့လဲဆိုတော့ systematic review of literature ကို ကျွန်တော် ကြည့်လိုက်ပါတယ်။ systematic review ဆိုတာ study အကုန်လုံးအကုန်လုံးပေါင်းပြီးတော့ meta-analysis လုပ်တဲ့ပုံစံမျိုးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ study မှာသွားကြည့်တဲ့အခါကျတော့ အလွန် ကောင်းပါတယ်။ ဒီအားဖြည့်စာတွေကိုစားခြင်းဖြင့် အသက် (၆) လ ကနေပြီးတော့ (၅၉) လ ကလေးတွေကို study လုပ်တဲ့အခါမှာ အလွန်အကျိုးရှိတာကို တွေ့ရပါတယ်။ systematic study လုပ်ထားတဲ့အတွက် study အတိအကျတော့ မသိဘူး (၁,၅၀၀၊ ၁,၀၀၀၊ ၉၀၀၊ ၈၀၀) ကြည့်လိုက်တဲ့အခါမှာ လုံးဝအကျိုးရှိတာကို သွားတွေ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီမှာ ဘာသွားတွေ့ လဲဆိုတော့ ထူးဆန်းတာ vitamin -A level နဲ့တက်လာတာတော့ မတွေ့ရဘူး၊ anemia တော့ တော်တော်လေးကောင်းသွားတာ တွေ့ရပါတယ်။
- ကျွန်တော်ဆိုလိုတာကတော့ အားဖြည့်ဆန်ကို we can consider as an effective public health strategy လို့ သုံးသပ်လို့ရပါတယ်။ အဲဒါကိုကျွန်တော်တို့လုပ်တော့ လုပ်ရမှာပါ။ တစ်ခုပဲ ရှိတာ အင်္ဂလိပ်စကားမှာတော့ it is not the silver bullet ဒါတစ်ချက် ဖြစ်သွားတာနဲ့ အကုန်လုံးတော့ ကောင်းသွားမှာ မဟုတ်ပါဘူး။ ဆိုလိုတာက ကျွန်တော်တို့ ဒီအာဟာရချို့တဲ့ မှုကိစ္စရပ်ကြီး တစ်ခုလုံးလုပ်တဲ့အခါမှာ multi-prong approach, multi-sectoral, multi-directional, multi-discipline approach နဲ့သွားရမှာပါ။ ကျွန်တော်တို့ အများကြီးလုပ်နေတဲ့ အတွက် this is the one of strategies to improve the nutrition status of the whole country.
- ကျွန်တော့်အနေနဲ့ကတော့ ဒါကြီးကိုလုပ်တာ အလွန် appreciate လုပ်ပါတယ်၊ ကျေးဇူးလည်း အများကြီးတင်ပါတယ်။ ဒီ workshop ကြီးကို ဒီမှာတင်မပြီးသွားစေချင်ပါဘူး။ ဒီ workshop မှာဆွေးနွေးလို့ရတဲ့ရလဒ်တွေကို ဘယ်လိုဆက်လုပ်မလဲ၊ ဘယ်သူက ဘာလုပ်မလဲ၊ ကျန်းမာရေး ကဘာလုပ်မလဲ၊ စီးပွား/ ကူးသန်းကဘာလုပ်မလဲ၊ စိုက်ပျိုးရေးက ဘာလုပ်မလဲ၊ ဒါတွေဆက်လုပ်

မယ်၊ ခုနကျွန်တော်ပြောခဲ့တဲ့ အချက်တွေကိုလည်း ဆရာတို့အားလုံး ဝိုင်းဝန်းစဉ်းစားပေးကြဖို့ ဖြစ်ပါတယ်လို့ပြောကြားရင်းနိဂုံးချုပ်အပ်တယ်။

အခမ်းအနား တက်ရောက်သူများစာရင်း -

- ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကော်မတီ၊ ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာ စံရွှေဝင်း
- ရခိုင်ပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့ လူမှုရေးဝန်ကြီး ဒေါက်တာချမ်းသာ
- ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့်ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၊ လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာနတို့မှ အရာရှိကြီးများ
- Union Enterprise for Humanitarian Assistance, Resettlement and Development in Rakhine (UEHRD)
- UMFCCL
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့
- PATH
- Livelihood and Food Security Fund
- မြန်မာနိုင်ငံဆန်စပါးအသင်းချုပ်
- အားဖြည့်ဆန်စေ့နှင့် အားဖြည့်ဆန်ထုတ်လုပ်သော လုပ်ငန်းရှင်များ
- မြန်မာနိုင်ငံဆန်စက်လုပ်ငန်းရှင်များအသင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ ဆန်ကုန်သည်များအသင်း
- မြန်မာနိုင်ငံလက်လီရောင်းချသူများအသင်းတို့မှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် အကြံပေးပညာရှင်များ

(ဤမိန့်ခွန်းသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၏လက်ရေးမူမှ ပြန်လည်ရိုက်နှိပ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။)